

การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมชุดโครงการไม้ผลคุณภาพในจังหวัดอุตรดิตถ์ Social Return on Investment of Project Series of Fruit Quality in Uttaradit Province

ชิชญาส์ ช่างเรียน¹ ออลกรณ์ สุขจิระเดช² และ วรชมน ใจกระจ่าง³

Chichaya Changrian¹, Alongkorn Sukajiradet², and Wadsamon Jaikrajarn³

e-mail : Chichaya@uru.ac.th

(Received: 12 กันยายน 2565; Revised: 31 ตุลาคม 2565; Accepted: 22 พฤศจิกายน 2565)

บทคัดย่อ

การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมจากการลงทุน (Social return on investment : SROI) ในการทำงานเชิงพื้นที่ตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นประจำปีงบประมาณ 2565 ภายใต้ชุดโครงการ“การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเพาะปลูกและการแปรรูปมะขามหวาน จังหวัดอุตรดิตถ์” คำนวณ SROI จากชุดโครงการฯ เท่ากับ 12.75 หมายความว่าเมื่อลงทุนไป 1% มูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นเท่ากับ 12.75% มีความคุ้มค่าในการส่งเสริมการลงทุนของชุดโครงการ

อนึ่งการพัฒนาทักษะ Soft skills มีนักศึกษาเข้าร่วมโครงการเพียง 9 คน เนื่องจากสถานการณ์ Covid-19 ใช้การดำเนินการสอนแบบออนไลน์ (Online) ทำให้มีอุปสรรคในการเข้าร่วมโครงการพัฒนาทักษะ Soft skills ในชุดโครงการ ฯ ในการดำเนินโครงการนี้ ทีมผู้วิจัยให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของนักศึกษา โดยนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการจะต้องได้รับการอนุญาตจากผู้ปกครองก่อนการลงพื้นที่ในการฝึกปฏิบัติ Social lab

ผลการพัฒนาทักษะ Soft skills ของนักศึกษา มีผลทางด้านการเรียนรู้ในเชิงมูลค่าแทนทางการเงิน 44,100 บาท นักศึกษาได้เพิ่มทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพิ่มสูงขึ้น

คำสำคัญ : การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมจากการลงทุน;มะขามหวานคุณภาพ

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาเศรษฐกิจดิจิทัล, คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

²อาจารย์หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาเศรษฐกิจดิจิทัล, คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

³ผู้ช่วยนักวิจัย

¹Assistant professor Dr., Bachelor of Economics (Digital Economy), Faculty of Management Science, Uttaradit Rajabhat University

²Lecturer of Bachelor of Economics (Digital Economy), Faculty of Management Science, Uttaradit Rajabhat University

³Research Assistant

ABSTRACT

The assessment of social return on investment (SROI) which was conducted during fieldworks according to the strategy of Uttaradit Rajabhat University for local development of the fiscal year 2022 under the project series “The Enhancement of Competitiveness in Tamarind Cultivation and Processing in Uttaradit Province” showed that the SROI of the project series was 12.75, meaning that 1% of investment could generate socio-economic value of 12.75%. It also indicated that the project series was worth promoting and investing in.

However, there were some restrictions on the soft skills enhancement program, which was a part of the project. Only nine students were able to participate in the program due to the pandemic of COVID-19 during which the training sessions were carried out online. The researcher team gave priority to the students’ safety. The participants must have a consent form signed by their parents before participating in the social labs.

The result from the soft skills enhancement indicated that the learning outcome converted into financial value was 44,100 Baht. In addition, communication and teamworking skills of the students were effectively enhanced.

Keywords: Social return on investment; Quality tamarind

บทนำ

ตามที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์กำหนดนโยบายภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 ขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผนแม่บท (แผนตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี พ.ศ.2560-2579 โดยมี 38 ราชภัฏได้กำหนดการดำเนินการร่วมกัน) นักวิจัยของมหาวิทยาลัยจึงต้องดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าว จังหวัดอุดรดิตถ์ มีประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรประมาณร้อยละ 70 มหาวิทยาลัยจึงมุ่งเน้นในการพัฒนาท้องถิ่นให้กับประชาชนกลุ่มดังกล่าวเพื่อการ Upskills หรือ Reskills ให้กับเกษตรกรในการยกระดับรายได้จากการประกอบอาชีพ

นักวิจัยมหาวิทยาลัยค้นพบสภาพปัญหาการผลิตมะขามหวานของชาวสวนอุดรดิตถ์มะขามหวานใน อำเภอบ้านโคก และอำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตถ์ มีการผลิตมะขามหวานที่คุณภาพไม่ตรงกับความต้องการของตลาดอันนำไปสู่การขายที่ได้ราคาต่ำ อีกทั้งควรมีการยกระดับมะขามหวานให้มีความแตกต่างทางการตลาดภายใต้หลักการเกษตรปลอดภัย นักวิจัยจึงได้พัฒนาชุดโครงการเรียนรู้การผลิตไม้ผลคุณภาพ (B8) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2564 โดยชุดโครงการฯ ในปีงบประมาณ 2564 ได้เริ่มมีการวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน: Social return on investment (SROI) มีจำนวนชาวสวนผู้ปลูกมะขามหวานเข้าร่วมกับโครงการจำนวน 50 คน กลุ่มผู้แปรรูป 1 กลุ่ม (จำนวน 20 คน) กลุ่ม Young smart farmer 1 กลุ่ม (จำนวน 10 คน)เมื่อมีการประเมิน SROI พบว่ามีค่าเท่ากับ 1.15 หมายความว่า เมื่อลงทุนไป 1% มูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นเท่ากับ 1.15% ซึ่งมีความคุ้มค่าในการส่งเสริมการลงทุนของชุดโครงการฯ ดังกล่าว

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มหาวิทยาลัยได้สอบทานพื้นที่เดิม พบว่าชาวสวนมะขามหวานที่เข้าร่วมโครงการเดิมและที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการ ๆ มีความสนใจอยากให้มหาวิทยาลัยสนับสนุนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ตั้งแต่กระบวนการผลิตมะขามหวาน และกระบวนการผลิตระยะมะขามคาบหมูเพื่อให้สามารถเพิ่มระดับรายได้ การแปรรูปมะขามหวาน รวมถึงการขยายผลกลุ่มชาวสวนให้เป็นผู้ประกอบการ Young smart farmer ดังนั้นคณะทำงานจึงได้จัดทำชุดโครงการการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเพาะปลูกมะขามหวานและการแปรรูปมะขามหวาน จังหวัดอุดรดิตถ์โดยประกอบด้วยโครงการย่อย 3 โครงการ ดังนี้ 1. โครงการยกระดับกระบวนการผลิตมะขามหวานระยะคาบหมู 2. โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์มะขามหวานแปรรูป และ 3. โครงการพัฒนาผู้ประกอบการ Young Smart Farmer

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์จึงได้ประเมินชุดโครงการการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเพาะปลูกและการแปรรูปมะขามหวาน จังหวัดอุดรดิตถ์ ภายใต้การวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน : Social return on investment (SROI) ขึ้นในปีงบประมาณ 2565 ว่ามีผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนเกิดขึ้นเท่าไรและผลจากการดำเนินการได้สร้างความแตกต่างจากปีงบประมาณ 2563 - 2564 มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

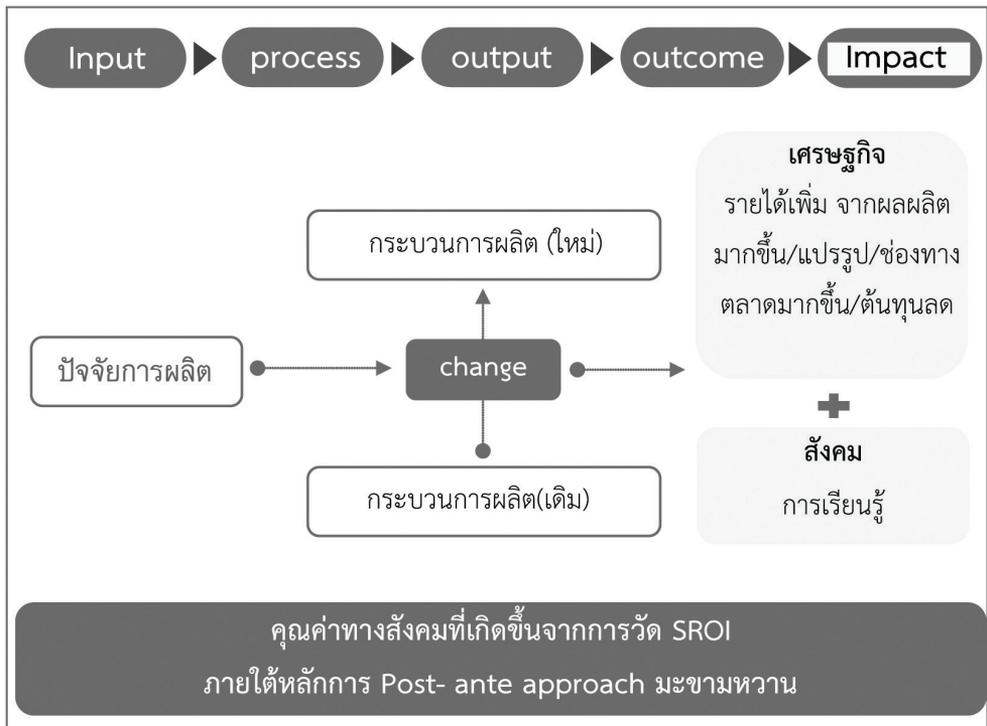
เพื่อวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนภายใต้ยุทธศาสตร์ของชุดโครงการ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเพาะปลูกและการแปรรูปมะขามหวาน จังหวัดอุดรธานีปีงบประมาณ 2565

กรอบแนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของมหาวิทยาลัย (University social responsibility) หรืองานบริการชุมชนและสังคม (Corporate social responsibility) เป็นแนวคิดการจัดการที่มุ่งให้มหาวิทยาลัยผสานการดำเนินงานสอนและงานวิจัยในโครงการต่างๆ ด้วยความห่วงใยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงจริยธรรมและศีลธรรม ที่สถาบันการศึกษามอบให้สังคมผ่านการเรียนการสอนและการพัฒนาในโครงการต่าง ๆ (AlShuwaikhat and Abubakar, 2008, pp. 1777-1785) โดยผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return On Investment: SROI) เป็นการวัดผลลัพธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เป็นอัตราส่วนที่ให้ข้อมูลเชิงลึกว่า การลงทุน 1 บาทในแต่ละโครงการได้สร้างคุณค่าทางสังคมจำนวนเท่าไร ในหลักการของการประเมินนั้นต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดขอบเขตและผลการดำเนินงาน ดังเช่น การประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคม จากการลงทุนสำหรับงานบริการวิชาการแก่ชุมชน กรณีศึกษาโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชนในจ.นครนายกและจ.สระแก้ว มีมูลค่าผลลัพธ์สุทธิ 8,317,302 บาท อัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน จำนวน 2.7 เท่า หมายความว่า การลงทุนทุก 1 บาทของโครงการสามารถสร้างประโยชน์ให้สังคม 2.7 บาท (ถนอมศักดิ์ ศรีจันทร์ และธรรมบุญ สะเทือนไพร, 2562, น. 124)

อย่างไรก็ตาม การประเมินผลตอบแทนทางสังคมนั้น ผลลัพธ์ที่ได้ควรครอบคลุม ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน โดยเป็นวิธีวัดมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลประโยชน์ทางสังคม ด้วยการนำผลตอบแทนด้านสังคมในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพที่องค์กรได้เปลี่ยนแปลงขึ้นมาเป็นค่าทางตัวเงินเพื่อดูว่ากิจการสร้างผลลัพธ์ทางสังคมคิดเป็นมูลค่าเท่าไรต่อเงิน 1 บาท ที่ลงทุนไป เพื่อช่วยให้ทราบถึงความคุ้มค่าจากการลงทุนนั้นด้วย (โชติกา ภาชีผล, 2560, น. 353)

ดังนั้นในบทความนี้ จึงให้ความสำคัญถึงการมีส่วนร่วมของนักศึกษาขณะทำการวิจัยด้วยเพื่อนำไปประเมินเป็นภาพรวมผลตอบแทนทางสังคม กล่าวคือประสบการณ์ที่ได้จากการลงพื้นที่ จะช่วยเพิ่มทักษะและความเชี่ยวชาญทั้งทางด้าน soft skills และการนำความรู้จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ อาจส่งผลถึงความสามารถในการทำงานหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งอาจได้รับโอกาสการทำงานหรือค่าตอบแทนที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับบัณฑิตที่ไม่มีประสบการณ์ช่วยงานในโครงการวิจัย ดังเช่น ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ในชุดโครงการการพัฒนาอุตสาหกรรมยางพารา ซึ่งได้รับเงินทุนวิจัยประมาณ 1-3.30 ล้านบาท แต่มีผลตอบแทนจากการลงทุนระหว่าง 0.14-0.91 แสดงว่าเงินทุนวิจัยในโครงการเหล่านี้ไม่มีความคุ้มค่าแต่กลับส่งผลกระทบต่อนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในโครงการ โดยมีความเชี่ยวชาญสูงขึ้นและสามารถหางานง่ายขึ้นกว่านักศึกษาที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในโครงการ (ไชยยะ คงมณี และคณะ, 2561, น.54)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด
ที่มา : การทบทวนวรรณกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ชาวสวนที่ปลูกมะขามหวาน อำเภอบ้านโคก และอำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี กลุ่มแม่บ้านวิสาหกิจชุมชนอาจารย์และนักศึกษาโดยมีกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จาก 1) ชาวสวนผู้เข้ารับการอบรมกระบวนการผลิตมะขามหวานในปีงบประมาณ 2565 จำนวน 79 คน 2) ผู้เข้ารับการอบรมมะขามระยะคาบหมุ่จำนวน 41 คน 3) กลุ่มผู้แปรรูปมะขามหวานจำนวน 47 คน 4) กลุ่ม Young smart farmer จำนวน 54 ราย 5) อาจารย์ผู้ร่วมโครงการ จำนวน 10 คน และ 6) นักศึกษาจำนวน 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สร้างเครื่องมือสัมภาษณ์จำแนกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ 1) กลุ่มเกษตรกรชาวสวนที่ได้รับองค์ความรู้จากโครงการด้านกระบวนการผลิตและการผลิตมะขามหวานระยะคาบหมุ่ 2) กลุ่มผู้แปรรูป 3) กลุ่ม smart young farmer 4) หัวหน้าชุดโครงการและหัวหน้าโครงการ (อาจารย์) และ 5) นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการในพื้นที่

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์จำแนกตามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้โครงการย่อย 3 โครงการมาสร้างแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome mapping) กำหนดตัวชี้วัดและรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดมูลค่าแทนทางการเงิน (Financial proxy) โดยมีหลักการของมูลค่าแทนทางการเงิน แสดงได้ตารางที่ 1 และรายละเอียดดังนี้

3.1) กลุ่มชาวสวนผู้ปลูกมะขามหวานที่ได้รับการอบรมกระบวนการผลิต จำนวน 79 ราย คิดค่าแทนทางการเงินผ่านตลาดจาก รายได้ - ต้นทุน = กำไรที่ได้รับ (รายได้สุทธิ)

3.2) กลุ่มชาวสวนผู้ปลูกมะขามหวานที่ร่วมเรียนรู้การผลิตมะขามหวานระยะคาบหมู จำนวน 41 ราย คิดมูลค่าแทนทางการเงินจากการคาดการณ์รายได้ที่จะได้รับ - ต้นทุน = กำไรที่คาดว่าจะได้รับ (รายได้สุทธิ) หักความคาดเคลื่อนการคาดการณ์ภายใต้เงินเฟ้อ 6.5 %

3.3) กลุ่มผู้แปรรูป แปรรูปมะขามหวานด้วยสูตรใหม่ที่มาร่วมพัฒนากับมหาวิทยาลัยจำนวน 47 คน คิดมูลค่าแทนทางการเงินจากการคาดการณ์รายได้ที่จะได้รับ - ต้นทุน = กำไรที่คาดว่าจะได้รับ (รายได้สุทธิ) หักความคาดเคลื่อนการคาดการณ์ภายใต้เงินเฟ้อ 6.5 %

3.4) กลุ่ม Young smart farmers จำนวน 54 ราย คิดมูลค่าแทนทางการเงินจากการร่วมประชุมให้เกิดกลุ่มและเกิดการเรียนรู้จากจำนวนครั้งที่ประชุม * เบี้ยประชุมตามอัตราเปรียบเทียบมหาวิทยาลัย 500 บาท

3.5) อาจารย์ คิดมูลค่าแทนทางการเงินจากอัตราเงินเดือนที่คณาจารย์ต้องดำเนินการตามพันธกิจ

3.6) นักศึกษา จากการสัมภาษณ์ว่านักศึกษาได้ทักษะ Soft skills อะไรบ้างจากการมีชุมชนเป็น Social lab ของนักศึกษา โดยนักศึกษาสรุปข้อมูลตรงกันในเดือนนี้ 1) ช่วยเหลือเพื่อนร่วมทีมอย่างเต็มที่ ให้คำแนะนำพูดคุยกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันในการทำงาน 2) สามารถทำงานร่วมกันได้ 3) รับฟังผู้อื่นได้ดี 4) สามารถรับฟังความเห็นของผู้อื่นได้ 5) ความสามัคคีกันการทำงานร่วมกับผู้อื่น 6) มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 7) ข้อดีคือเป็นมิตรสนิทกับคนง่ายไม่มีปัญหาอยากให้ช่วยทำอะไรบอกได้เลย 8) การใช้ภาษาถิ่นทำให้การทำงานเสร็จเร็วขึ้น และ 9) ช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยหาหลักสูตรการฝึกมาเทียบเคียงหลักสูตรการสร้างทีม เท่ากับ 4,900 บาท

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดมูลค่าแทนทางการเงินด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม

1) กำหนดมูลค่าผลประโยชน์ตาม stakeholders ที่ได้รับจากชุดโครงการฯ ทั้งจากผลประโยชน์ตามมูลค่าทางการตลาดและมูลค่าแทนทางการเงินที่ไม่ได้ผ่านตลาด ดังนี้ (รายละเอียดตารางที่ 1)

1.1) ชาวสวนผู้เข้าร่วมโครงการยกระดับกระบวนการผลิตมะขามหวานระยะคาบหมูมีมูลค่ารายได้สุทธิจากการเข้าร่วมโครงการ มูลค่าทางการตลาด 1,301,905 บาท

1.2) ชาวสวนผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์มะขามหวานแปรรูปมูลค่าทางการตลาด 513,652 บาท

1.3) ชาวสวนผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาผู้ประกอบการ Young Smart Farmer มูลค่าทางการตลาด 677,379 บาท และมูลค่าแทนทางการเงินที่ไม่ได้ผ่านตลาด 63,500 บาท

1.4) อาจารย์ผู้เข้าร่วม 3 โครงการ มูลค่าแทนทางการเงินที่ไม่ได้ผ่านตลาด 4,200,000 บาท

1.5) นักศึกษาเข้าร่วม 3 โครงการ มูลค่าแทนทางการเงินที่ไม่ได้ผ่านตลาด 44,100 บาท

2) กำหนดต้นทุนที่เกิดจากการดำเนินการชุดโครงการ ฯ จากการเบิกจ่ายจริง 559,257 บาท เพื่อนำมาคำนวณค่า SROI (ตารางที่ 3) ดังนี้

2.1) โครงการยกระดับกระบวนการผลิตมะขามหวานระยะคาบหมู 202,857 บาท

2.2) โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์มะขามหวานแปรรูป 186,400 บาท

2.3) โครงการพัฒนาผู้ประกอบการ Young Smart Farmer 170,000 บาท

3) กำหนดผลลัพธ์สุทธิ(Net change)ภายใต้หลักการ ไม่มีโครงการและไม่มีโครงการ และก่อนเกิดโครงการและหลังโครงการจากการสัมภาษณ์ โดยกำหนดกรณีฐานจากการปรับมูลค่าผลลัพธ์ตามกรอบการวิเคราะห์ SROI ดังนี้ โดยมีรายละเอียดการคำนวณตารางที่ 2

3.1) การปรับ Deadweight สัดส่วนของผลลัพธ์ที่ไม่ควรนำมาคำนึง เพราะเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเองอยู่แล้ว

3.2) Attribute สัดส่วนของผลลัพธ์ที่เกิดจากชุดโครงการที่มหาวิทยาลัยดำเนินการ ไม่นับโครงการอื่น

3.3) Displacement ผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นนอกโครงการมหาวิทยาลัย

3.4) Drop off อัตราการลดลงของผลประโยชน์ที่โครงการจะลดลง (และระยะเวลาที่จะลดลง) อนึ่งการวิเคราะห์ข้อ 3.1-3.3 แสดงได้ตารางที่ 2 และ ข้อ 3.4 ตารางที่ 3

4) คำนวณมูลค่า SROI มูลค่าปัจจุบันของผลลัพธ์ทั้งหมด/มูลค่าปัจจุบันการลงทุนทั้งหมด โดยใช้มูลค่าคิดลดตามดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาล แสดงได้ตารางที่ 3

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด วิธีเก็บข้อมูล และมูลค่าผลลัพธ์ (มูลค่าแทนทางการเงิน) ก่อนหักมูลค่าผลลัพธ์ที่โครงการไม่ได้ก่อผลลัพธ์ ฯ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด	วิธีเก็บข้อมูล	มูลค่าผลลัพธ์ ก่อนหักมูลค่า ผลลัพธ์ที่โครงการ ไม่ได้ก่อผลลัพธ์ (บาท/ปี)
----------------------	---------	-----------	----------------	---

ด้านเศรษฐกิจ

- ผู้เข้าร่วมโครงการ เกษตรกรชาวสวนสนใจ อบรมกระบวนการผลิต มะขามหวานคุณภาพ	-รายได้เพิ่ม	-รายได้เพิ่มจากการ ปลูกมะขามหวาน/ มะขามหวานระยะ คาบหมู	-แบบสัมภาษณ์ รายได้สุทธิเพิ่มจาก การอบรมใน ปีงบประมาณ 2564	
---	--------------	---	---	--

ตารางที่ 1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด วิธีเก็บข้อมูล และมูลค่าผลลัพธ์ (มูลค่าแทนการทางการเงิน) ก่อนหักมูลค่าผลลัพธ์ที่โครงการไม่ได้ก่อผลลัพธ์ ฯ (ต่อ)

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด	วิธีเก็บข้อมูล	มูลค่าผลลัพธ์ก่อนหักมูลค่าผลลัพธ์ที่โครงการไม่ได้ก่อผลลัพธ์ (บาท/ปี)
ด้านเศรษฐกิจ				
- ผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรกรชาวสวนสนใจปลุกมะขามหวาน	-รายได้เพิ่ม	-รายได้เพิ่มจากการปลุกมะขามหวาน	-แบบสัมภาษณ์การคาดการณ์รายได้สุทธิเพิ่มจำนวน 79 คน	1,301,905
-ผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรกรชาวสวนสนใจปลุกมะขามหวานระยะคาบหมู		-มะขามหวานระยะคาบหมู	-แบบสัมภาษณ์การคาดการณ์รายได้สุทธิเพิ่มขึ้นจำนวน 41 คน	513,652
ด้านเศรษฐกิจ				
-ผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปมะขามหวานร่วมการอบรมมะขามหวานแปรรูป	-รายได้เพิ่ม	-รายได้เพิ่มจากผลิตภัณฑ์การแปรรูปเพิ่มขึ้น	-แบบสัมภาษณ์การคาดการณ์รายได้สุทธิเพิ่มขึ้นจำนวน 47 คน	677,379
ด้านสังคม				
-ผู้เข้าร่วมโครงการ Young smart farmer รวมกิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดช่องทางทางการจำหน่ายทาง electronicเพิ่มขึ้น	-เกิดการเรียนรู้ Upskill การเป็น ผู้ประกอบการ Young smart farmer ด้านสังคม	-จำนวนครั้งจากการเข้าร่วมปรึกษาหารือ	-แบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมปรึกษาหารือจำนวน 54 คน	63,500 ¹

ตารางที่ 1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด วิธีเก็บข้อมูล และมูลค่าผลลัพธ์ (มูลค่าแทน การทางการเงิน) ก่อนหักมูลค่าผลลัพธ์ที่โครงการไม่ได้ก่อผลลัพธ์ ฯ (ต่อ)

ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด	วิธีเก็บข้อมูล	มูลค่าผลลัพธ์ ก่อนหักมูลค่า ผลลัพธ์ที่โครงการ ไม่ได้ก่อผลลัพธ์ (บาท/ปี)
	ด้านสังคม			
-นักศึกษา	-เกิดการ เรียนรู้การ พัฒนาทักษะ Soft skills	-ทักษะ Soft skills	-แบบสัมภาษณ์ จำนวน 6 คน	44,100 ²
	ด้านสังคม			
-อาจารย์	- ดำเนินการ ตามนโยบาย ของ มหาวิทยาลัย	-ความรู้ที่ก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อชุมชน	- แบบสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน	4,200,000 ³

หมายเหตุ¹ มูลค่าแทนทางการเงินจากการเบี่ยงการประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏ อุตรดิตถ์ ชั่วโมงละ 500 บาท มีจำนวน 54 คน รวมจำนวนชั่วโมง 127 ชั่วโมง x 500 บาท = 63,500 บาท ²มูลค่าแทนทางการเงิน การสร้างทีม 4,900x9 = 44,100 บาท ข้อมูลอ้างอิง การสร้างทีม The best public training³ มูลค่าแทนทางการเงินของคณาจารย์จากการ ที่ลงพื้นที่เพื่อไปทำงานตามพันธกิจในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชนโดยเฉลี่ยต่อเดือน 35,000x 10 = 350,000x 12 = 4,200,000 บาท

เพื่อให้การประเมิน SROI เกิดขึ้นภายใต้ผลลัพธ์สุทธิ (Net change) จึงต้องปรับ กรณีฐานเพื่อไม่ให้ผลลัพธ์เกินจริง (Overclaim) โดยมีการคำนวณการปรับ Deadweight (สัดส่วนของผลลัพธ์ที่ไม่ควรนำมาคำนึง เพราะเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นก่อน) และการปรับค่า Attribute (สัดส่วนของผลลัพธ์ที่เกิดจากโครงการ มรอ. ไม่นับโครงการอื่น) รวมถึงการปรับค่า Displacement (ผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นนอกโครงการ มรอ.) ดังรายละเอียดตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลผลลัพธ์ส่วนที่เกินที่เป็นไปได้ ผลลัพธ์ที่เกิดจากองค์กรที่เป็นไปได้และผลลัพธ์ทดแทนที่เป็นไปได้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์	ผลลัพธ์ส่วนที่เกินที่เป็นไปได้ (Deadweight)	ผลลัพธ์ที่เกิดจากองค์กรที่เป็นไปได้ (Attribution)	ผลลัพธ์ทดแทนที่เป็นไปได้ (Displacement)	มูลค่าผลลัพธ์ต่อปี (บาท)
ด้านเศรษฐกิจ					
ชาวสวนปลูกมะขาม	- เพิ่มรายได้	¹ รายได้จากมะขามที่ได้รับก่อนหน้านี้แล้ว โดยหักลดร้อยละ 42	² รายได้เพิ่มจากการอบรมด้านห่วงโซ่คุณค่า การผลิตจากสาเหตุอบรมโครงการอื่นๆ โดยหักลดร้อยละ 63	-ไม่มี	274,571
	- เพิ่มรายได้ระยะคาบหมู่	-ไม่มี	-ไม่มี	-ไม่มี	513,652
กลุ่มแปรรูป					
	ด้านเศรษฐกิจ				
	- เพิ่มรายได้	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	677,379
	ด้านสังคม				
	- รวมกลุ่มปรึกษาหารือกัน	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	63,500
นักศึกษา	ด้านสังคม	³ ทักษะ Soft skills จากชั้นปี อื่นๆ ที่ได้รับโดยหักลดร้อยละ 75	⁴ หักลดร้อยละ 67	ไม่มี	3,638
อาจารย์	ด้านสังคม	⁵ การเผยแพร่ความรู้โดยหักลดร้อยละ 75	⁶ หักลดร้อยละ 67	ไม่มี	346,500

หมายเหตุ อ้างอิงค่า¹ จากการดำเนินการในปีที่ผ่านมาของโครงการนี้ทำให้รายได้เพิ่มขึ้นมาร้อยละ 58 (deadweight)² ส่วนเกินที่เป็นไปได้ ผลลัพธ์ที่เกิดจากองค์กรที่เป็นไปได้ และผลลัพธ์ทดแทนที่เป็นไปได้ จากการสัมภาษณ์ (Attribution) โดยหักลดร้อยละ 633 นักศึกษาศึกษา 4 ชั้นปี ชั้นปีที่ศึกษาจึงต้องหักลดร้อยละ 75 หรือคิดเพียงร้อยละ 25 ที่ได้ฝึกทักษะ Soft skills นอกห้องเรียน (deadweight)⁴ นักศึกษาดังกล่าวเข้าร่วมทั้ง 3 โครงการ (แพร่ น่าน) จึงหักลดร้อยละ 33 (Attribution)⁵ อาจารย์ทำบทบาทตามภารกิจ 4 บทบาท บทบาทบริการชุมชนจึงคิดเพียงร้อยละ 25 ห้องเรียน (deadweight) หรือหักลดร้อยละ 756 อาจารย์ดังกล่าวเข้าร่วมทั้ง 3 โครงการ (แพร่ น่าน) จึงหักลดร้อยละ 67 (Attribution) หรือคิดเพียงร้อยละ 33

จากตารางที่ 2 เมื่อนำข้อมูลผลประโยชน์ที่ได้รับจำแนกตามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแล้วสามารถนำมาสรุปมูลค่าผลประโยชน์ทั้งหมดที่ได้รับ 1,879,240 บาท และต้นทุนทั้งหมดที่ได้ใช้ 559,257 บาทเพื่อใช้ในการคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โดยการปรับค่า Drop off อัตราการลดลงของผลประโยชน์ที่โครงการจะลดลง ในระยะเวลา 5 ปี (โดยกำหนดภายใต้ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยทุก 5 ปี) และปรับค่า Drop off จากอัตราเงินเฟ้อมาปรับลดอัตราการลดลงของผลประโยชน์จากกระทรวงพาณิชย์ที่ประกาศอัตราเงินเฟ้อ ณ เดือนพฤษภาคม 2565 อัตรา 7.1%

การลงทุนที่ใช้ในการวิเคราะห์นี้ได้ใช้เงินลงทุนในการทำกิจกรรมโครงการที่ได้เบิกจ่ายจริง 559,257 บาท โดยใช้มูลค่าพันธบัตรรัฐบาล 5 ปี พ.ศ. 2564 ในอัตราคิดลด 2.10 % นำมาคำนวณปรับลดมูลค่าปัจจุบัน (NPV) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโดยมีข้อสมมติโครงการให้ประโยชน์ 5 ปี โดยประโยชน์ที่ลดลงเท่ากับอัตราเงินเฟ้อร้อยละ 7.1 และอัตราคิดลดมูลค่าปัจจุบันเท่ากับอัตราดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาลร้อยละ 2.1

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ด้านเศรษฐกิจ ปีที่ 1	ผลประโยชน์สุทธิปรับค่า Drop off 7.1% 5 ปี				
		ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	
ชาวสวน	274,571	255,076	236,966	220,141	204,511	
ชาวสวน (ระยะคาบหมู)	513,652	477,183	443,303	411,828	382,588	
กลุ่มชาวสวน แปรรูป	677,379	629,285	584,606	543,099	504,539	
เกษตรกร Young Smart Farmers	63,500	58,992	54,803	50,912	47,297	
นักศึกษา	3,638	3,380	3,140	2,917	2,710	
อาจารย์	346,500	321,899	299,044	277,812	258,087	
รวมผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย	1,879,240	1,745,814	1,621,861	1,506,709	1,399,733	

ตารางที่ 3 การคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโดยมีข้อสมมติโครงการให้ประโยชน์ 5 ปีโดยประโยชน์ที่ลดลงเท่ากับอัตราเงินเฟ้อร้อยละ 7.1 และอัตราคิดลดมูลค่าปัจจุบันเท่ากับอัตราดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาลร้อยละ 2.1 (ต่อ)

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ด้านเศรษฐกิจ ปีที่ 1	ผลประโยชน์สุทธิปรับค่า Drop off 7.1% 5 ปี				
		ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	
ผลตอบแทนโครงการ (2.1%)	0.021					
NPV	7,128,002					
Cost	559,257					
SROI	12.75					

อภิปรายผล

ภายใต้ชุดโครงการการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเพาะปลูกและการแปรรูปมะขามหวาน จังหวัดอุดรธานี ปีงบประมาณ 2565 ประกอบด้วย 1) โครงการยกระดับกระบวนการผลิตมะขามหวาน 2) โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์มะขามหวานแปรรูป และ 3) โครงการพัฒนาผู้ประกอบการ Young Smart Farmer เพื่อประเมินผลการดำเนินงานการวัดความคุ้มค่าของโครงการภายใต้การวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social return on investment : SROI) ในปีงบประมาณ 2565 จากผลการศึกษาพบว่ามีค่า SROI เท่ากับ 12.75 เมื่อลงทุนไป 1% มูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นเท่ากับ 12.75% ซึ่งมีความคุ้มค่าในการส่งเสริมการลงทุนของชุดโครงการฯ ดังกล่าว เกิดความคุ้มค่าในการลงทุน โดยเป็นผลลัพธ์ทางสังคมจากการลงทุนที่มีค่ามากขึ้นกว่าปีงบประมาณ 2564 อันเนื่องมาจากมีจำนวนเกษตรกรชาวสวนเข้าร่วมโครงการมากขึ้น อีกทั้งได้เพิ่มองค์ความรู้ให้เกษตรกรชาวสวนได้มีการพัฒนามะขามหวานระยะคาบหมู่ทำให้สามารถขายมะขามหวานได้เพิ่มขึ้น รวมถึงการแปรรูปมะขามหวานมีจำนวนผู้เข้าร่วมกลุ่มเพิ่มมากขึ้นกว่าปี 2564 อีกทั้งโครงการนี้ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 3 ปี จากผลดังกล่าวสอดคล้องกับถนอมศักดิ์ ศรีจันทร์ และธรรมบุญ สะเทือนไพโร (2562, น.118-125) ในส่วนของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการมีทักษะ Soft skills เพิ่มขึ้นดังกล่าวสอดคล้องกับไชยยะ คงมณี และคณะ (2561, น.43-56) โดยผลจากการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาย่อมส่งผลให้นักศึกษามีความเชี่ยวชาญสูงขึ้นและสามารถหางานง่ายขึ้นกว่านักศึกษาที่ไม่ได้มีส่วนร่วมตามผลการวิจัยของไชยยะ คงมณี และคณะ (2561, น.43-56)

อนึ่งการดำเนินการของชุดโครงการดังกล่าวได้ทำงานบรรลุภายใต้ปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ว่า “การเป็นมหาวิทยาลัยพันธกิจสังคมในการสร้างคุณค่าให้กับสังคมภายใต้หลักความรับผิดชอบต่อสังคมของมหาวิทยาลัย (University social responsibility) หรืองานบริการชุมชนและสังคม (Corporate social responsibility) สอดคล้องกับหลักการของ ๆ (AlShuwaikhat and Abubakar, 2008, pp. 1777-1785)

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยนี้ทำให้บุคลากรเห็นว่าการดำเนินการภายใต้พันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยนั้นเกิดผลความคุ้มค่าของโครงการในแง่การวัดผลลัพธ์ทางสังคมได้ เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สะท้อนการทุ่มเทการทำงานหนักขององค์กรโดย

1.1) อาจารย์สามารถส่งเสริมให้นักศึกษามีห้อง Social Lab ได้ดียิ่งกว่าการเรียนการสอนที่มีแต่เฉพาะในห้องเรียนก่อให้เกิดทักษะต่อนักศึกษาในการทำงานได้ดีต่อไปในอนาคต

1.2) อาจารย์สามารถพัฒนาท้องถิ่นให้กับคนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะการออกพื้นที่ไปส่งเสริมประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดที่ยังคงมีความต้องการ Upskills/Reskills องค์ความรู้ใหม่ๆ ของคณาจารย์

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปโดยเฉพาะการคำนวณมูลค่าแทนทางการเงินด้านสังคมที่ไม่สามารถวัดได้โดยการผ่านตลาด อาจจะสามารถพิจารณาได้ตามหลักค่าเสียโอกาส ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีที่นักศึกษาไม่มาร่วมกับโครงการเราแต่นักศึกษาดังกล่าวใช้เวลาไปทำงานพิเศษ เป็นต้น รวมถึงการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะมีการวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการเพื่อให้เห็นภาพของผลลัพธ์ทางสังคมได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพาณิชย์. (2565). *อัตราเงินเฟ้อ*. <http://www.moc.go.th>
- โชติกา ภาชีผล. (2560). การประเมินผลตอบแทนทางสังคม. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 45(4). 343-353. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/125542>
- ไชยยะ คงมณี, พลากร สัตย์เชื้อ, และปัฐวิชญ์ พิทยาภินันท์. (2561). *ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ในชุดโครงการการพัฒนาอุตสาหกรรม ยางพารา*. *วารสารการจัดการสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*. 16(2). 43-56. <https://opac02.stou.ac.th/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=42971>
- ถนอมศักดิ์ ศรีจันทราและธรรมนุญ สะเทือนไพร. (2562). การประเมินผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสำหรับงานบริการวิชาการแก่ชุมชนกรณีศึกษาโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมวิชาชีพแก่ชุมชน : การนวดเพื่อสุขภาพจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระแก้ว. *วารสารการจัดการสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*. 17(2). 118-125. <https://opac02.stou.ac.th/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=43085>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *อัตราดอกเบี้ยพันธบัตร*. <https://www.bot.or.th/Thai/Debt Securities/SalestoIndividuals/SavingBond/Pages/default.aspx>
- Habib Alshuwaikhat., Ismaila Rimi Abubakar. (2008). An integrated approach to achieving campus sustainability: assessment of the current campus environmental management *practices. Journal of Cleaner Production*, 16(16), 1777-1785. doi:10.1016/j.jclepro.2007.12.002